

dominical | 18 | 06 | 06 |

MÀRIA CORRAL FA
35 ANYS QUE VIU ENTRE
MUSEUS, GALERIES
I EXPOSICIONS.

Senyores amb art

RETRAT DE SIS DONES QUE HAN SACSEJAT EL PANORAMA ARTÍSTIC

Periódico

I A MÉS: SHAKIRA Un huracà a l'univers del rock | RATOLÍ MICKEY Aventures en tres dimensions |
MÓNICA MOLINA Un cognom amb estil | SEXE Karlos Arguiñano, la seducció del xef | VIATGE Àvila |

Una generació de dones ens van ensenyar a mirar l'art amb els seus propis ulls. Van portar aires de modernitat i van ser **pioneres en gairebé tot.**

La dona del quadro

Per **Rosario Fontova** | Fotografia **Gloria Rodríguez**

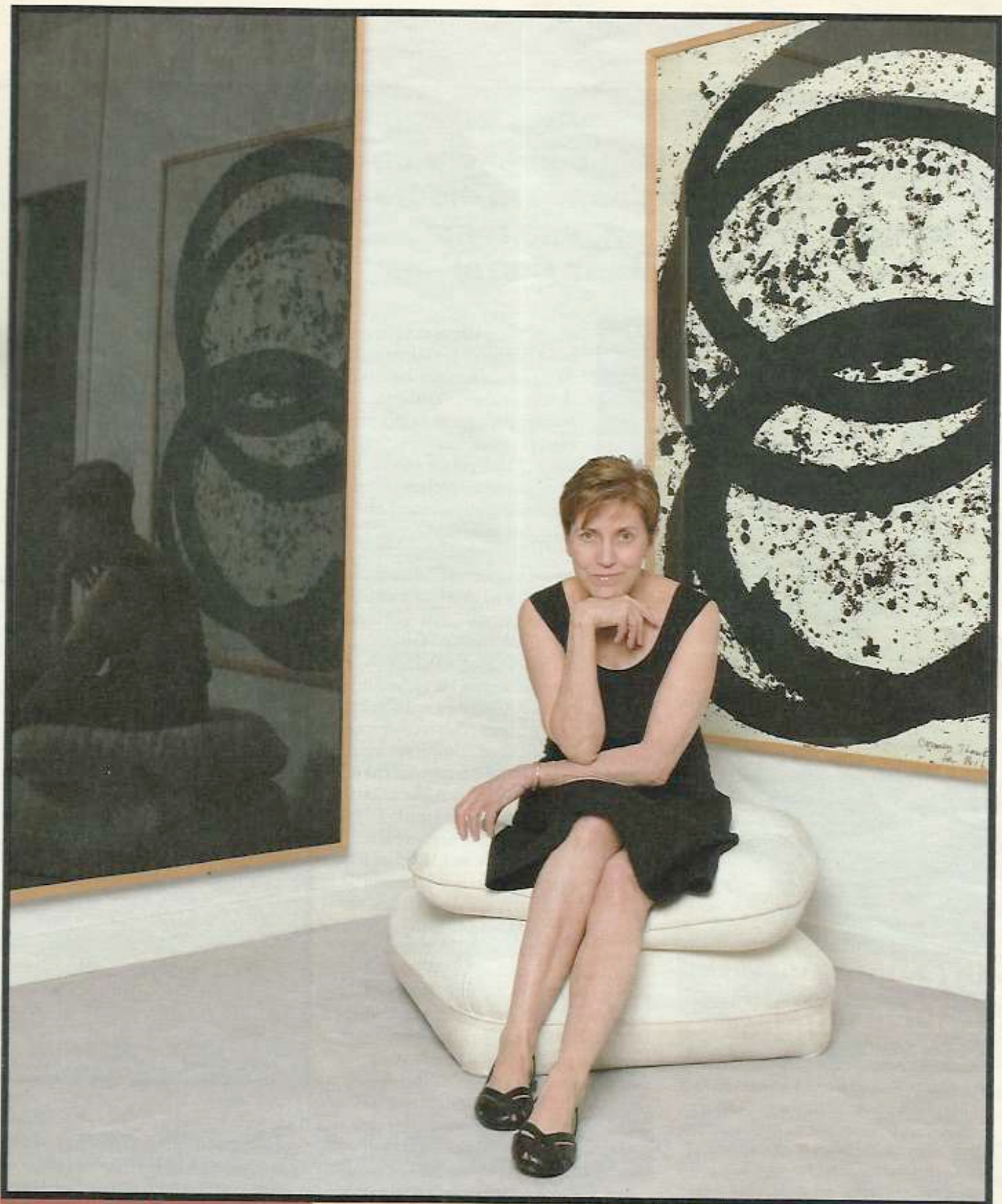
Un grup de dones emprenedores van aconseguir escurçar durant els anys de la transició el dèficit cultural que va deixar el règim de Franco. Van inventar la fira d'art Arco, van convertir museus i galeries en llocs de coneixement i van establir un diàleg actiu amb els artistes. Van treballar molt. Aquelles *dames de l'art* gaudeixen avui de prestigi internacional i segueixen al peu del canó mentre la majoria ja són àvies que disfruten veient créixer els seus nés.

María Corral es va educar entre els paisatges que col·leccionava el seu pare, un santanderí que als 18 anys la va portar a contemplar

els Rembrandt del Rijksmuseum d'Amsterdam. Encara conserva, després de les inevitables particions de les herències familiars, algunes de les pintures paternes, petits i plàcids paisatges firmats per Gimeno, Beruete o Regoyos. Però no va ser el segle XIX el que va despertar el seu interès. María Corral ha estat l'abanderada de la contemporaneïtat artística en un país profundament tradicional i conservador. "Quan vam començar en aquest país, la feina relacionada amb l'art no donava diners ni prestigi. Era una feina 'de dones', com un *hobby*. Ara es parla molt d'art. Ha augmentat moltíssim de valor, mou diners de col·leccionistes, subhastes i galeries. Però,

com sempre, del que es parla és de diners", diu amb ironia.

María Corral fa 35 anys que es dedica a l'ofici. El 1971, ja amb tres fills, va començar a treballar al Grupo 15, un taller d'obra gràfica on es van organitzar exposicions d'art minimal, David Hockney, Claes Oldenburg, Frank Stella o Jim Dine. El 1981, va començar a treballar per a la Fundació La Caixa i, a partir del 1985, es va encarregar de crear la seva col·lecció d'art contemporani, considerada la principal de titularitat privada. El 2002 es va obrir a Barcelona CaixaForum, on la col·lecció es va exposar de manera ade-

Una visió cosmopolita

Carmen Giménez

Molt conscienciada políticament, educada a França i filla d'exiliats, Carmen Giménez va obrir una finestra a l'art de la nostra època. En el seu currículum hi figuren la creació del Centre d'Art Reina Sofia,

del Guggenheim de Bilbao i del Picasso de Màlaga. És, amb Francisco Calvo Serrallier, la comissària de l'exposició 'Picasso: tradición y vanguardia'. Posa a casa seva amb una obra del seu amic Richard Serra.

A l'epoca que vam començar en això, l'art no donava ni diners ni prestigi; era, per tant, una feina 'de dones', recorda Maria Corral

Creadora de col·leccions

Maria Corral

Ha estat un dels paradigmes de la intrusió del poder polític en la cultura en un dels pocs països on es nomenen a dit els directors dels museus públics. Va ser directora del Reina Sofia i és l'artífex de CaixaForum. Maria Corral posa a casa seva, a Madrid, sota una pintura de Joan Hernández Pijuan, desaparegut el desembre passat, de qui va organitzar l'última exposició antològica, que es va presentar al Macba de Barcelona.

quada. "Josep Vilarasau va ser qui ho va impulsar. Per mi, ha estat un empresari modèlic, ha deixat als tècnics absoluta llibertat. La primera peça que es va comprar va ser *L'habitació del dolor*, de Joseph Beuys, i això vol dir que qui hi havia darrere del projecte era una persona intel·ligent i amb criteri, i això és una cosa impagable".

Abans d'inaugurar CaixaForum, Maria Corral va ser directora del Museu Nacional Centre d'Art Reina Sofia (MNCARS) de Madrid, entre el 1990 i el 1994. La va nomenar Jorge Semprún i la va destituir Carmen Alborch. És probable que ningú de l'àmbit de la cultura, en teoria més reflexiu que passional, hagi rebut tantes crítiques en l'últim quart de segle. A Maria Corral li va tocar bregar amb la reclamació catalana de l'herència de Salvador Dalí, amb la reclamació mallorquina de la successió de Joan Miró i amb el trasllat del *Guernica* al Reina Sofia, que va tenir una gran oposició. Encara guar-

da l'informe amb les cartes de William Rubin, director del MOMA de Nova York. "Picasso no va dir mai que el *Guernica* hagués d'estar al Prado. Mai va dir on, només que l'obra pertany al poble espanyol i que havia de tornar en el moment en què es recuperessin les llibertats públiques. Però va ser terrible", revela. La seva destitució estava cantada. "La campanya en contra meua es va organitzar des de dins del ministeri", explica.

"A mi em va tocar una premsa molt inculta. Als EUA m'han dit que, quan estava al Reina Sofia, estava fent la millor programació del món", pregonava amb altivesa. "Se'm va atribuir que comprava molta obra estrangera. De les 300 obres que vam adquirir, 254 eren

d'espanyols. Vaig rebre un museu amb 750 milions de deutes i 1.000 milions de dèficit i el vaig deixar a zero. Em va substituir un polític que no tenia ni idea d'art. El sentiment que tinc d'aquest país és el d'una absoluta ingratitud", confessa amb un fons d'amargura. La satisfacció li va arribar a Maria Corral amb l'organització de l'exposició central de la Biennal de Venècia del 2004, d'una gran bellesa i amb crítiques excel·lents.

Una passió corresposta

Helga de Alvear

Va començar la seva col·lecció d'art el 1967 amb una pintura abstracta de Fernando Zóbel. Confessa que ha après a costa d'equivocar-se i que la seva col·lecció de 2.000 obres és com ella, transparent i minimalista. Està previst que cedeixi la seva col·lecció a la Junta d'Ex-

tremadura, que la instal·larà a Càceres, en un nou centre d'arts visuals. A la fotografia apareix a la seva galeria de Madrid, situada a prop del Centre d'Art Reina Sofia, amb bastó, ja que es recupera d'una operació de maluc, davant de dues fotografies de l'artista Axel Hütte.

Immersa en mitja dotzena de projectes, entre els quals destaca la reorganització del Museu de Dallas, Corral segueix opinant des de la llibertat que dona la independència. "Ara totes les institucions estan escurçant el seu programa cultural i dediquen més diners a programes socials, com si la cultura no fos social i un dret que tenim tots els espanyols. És incomprensible". Pel que fa a les inversions públiques, critica la moda d'inaugura- ▶

El mercat com a territori

Rosina Gómez-Baeza

Va participar en la creació d'Arco, on va imposar com a directora un registre propi basat en la qualitat i la internacionalització. Coincidint amb el seu comiat, aquest any, s'ha editat el Directori d'Art Contemporani a Espanya, que

reuneix uns 200 centres i museus dedicats a la creació actual inaugurats majoritàriament en els últims 10 anys. Rosina Gómez-Baeza apareix a casa seva, a Madrid davant d'una pintura de Rafael Delgado.

rar en una ciutat mitjana un palau de congressos, un auditori i un museu. "Al final tots són deficitaris de personal i de pressupost. El Macba de Barcelona, el Musac de Lleó i el que feia el CGAC amb Miguel Fernández Cid és el més coherent que tenim".

Al Grupo 15 de Madrid, d'on era accionista majoritària María Corral, hi va col·laborar també Carmen Giménez, una hispanofrancesa d'aspecte fràgil i voluntat de ferro a qui es deuen algunes de les exposicions més interessants de la transició, a més de la creació del Reina Sofia, el Guggenheim Bilbao i el Museu Picasso de Màlaga. La trajectòria de Carmen Giménez no s'explicaria sense un cop d'ull als seus antecedents familiars. El seu pare va ser president d'Izquierda Republicana, el partit de Manuel Azaña, i casa seva, un lloc d'asil per a intel·lectuals de l'exili, de pas des dels camps de concentració del sud de França fins a Mèxic. Va estudiar Ciències Polítiques i Art a l'École du Louvre. Es va establir a Madrid el 1967 a causa del trasllat del seu marit. I després de separar-se, va començar professionalment a organitzar exposicions per encàrrec del Comitè Conjunt Hispanoamericà.

Javier Solana, aleshores al capdavant del Ministeri de Cultura, la va fitxar com a assessora, i encara que li feia "pànic" perdre la seva independència, va acceptar. "A Solana li estaré eternament agraïda. Crec que va ser un ministre fantàstic, molt culte". I van començar a dissenyar el futur Museu Reina Sofia. "Es pot dir que el Reina Sofia és una idea meua, però no com és avui". Fa 20 anys que va obrir, encara sense acabar, amb exposicions de Richard Serra, Chillida, Tàpies, Cy Twombly, Saura i Baselitz. Poc després, Tomás Llorens en va ser nomenat director, i ella, el 1989, va acceptar una oferta de treball de Thomas Krens, director del Museu Guggenheim de Nova York, que la va nomenar conservadora d'art del segle xx, càrrec que encara ocupa.

Si el Reina Sofia li deu alguns gens del seu ADN fundacional, Giménez es considera "la mare" del Guggenheim de Bilbao, un lloc "on m'agrada moltíssim treballar" i on ha presentat diverses exposicions, l'última dedicada a Richard Serra. També ha deixat a Màlaga un fantàstic Museu Picasso. Cap al 1992, Carmen Giménez va organitzar al Palau Episcopal de Màlaga la primera exposició sobre Picasso. "Christine Picasso em va convidar

Carmen Giménez ha estat la creadora del Reina Sofia de Madrid, del Guggenheim de Bilbao i del Museu Picasso de Màlaga

a casa seva i em va dir que estava disposada a donar la seva col·lecció. Al final, i a més de la infinita paciència d'aquesta dona, va arribar Carmen Calvo, que em va recolzar, em va entendre i em va donar confiança. Aquest eix de tres dones va fer possible el projecte. Jo hi vaig posar tota la meua ànima i tot el meu coneixement. Va ser un miracle que sortís tot tan impecable".

Carmen Giménez ha preparat amb Calvo Serraller l'exposició *Picasso. Tradición y vanguardia*, que es porta a terme fins al setembre al Prado i al Reina Sofia. Però segueix amb

un peu a Nova York, on a l'octubre inaugura *Cinco siglos de arte español. Del Greco a Picasso*. Critica la proliferació a Espanya de museus d'art contemporani. "És ridícul. No hi ha diners. Per fer una bona tasca de director necessites entre set i 10 anys, que mai es concedeixen. Em pregunto per què Vicente Todolí està a la Tate Modern de Londres, Guadalupe Echevarría a Belles Arts de Tolosa i Carmen Giménez a Nova York...".

La Fira Internacional d'Art Contemporani (Arco) va néixer per la decisió d'un reduït grup de persones capitanejades per Juana de

Aizpuru, una "galerista de províncies", segons s'autodenomina, que va actuar com a motor del projecte des de Sevilla. El 1979 es va embarcar en la creació d'Arco. Va visitar fires internacionals com la de Düsseldorf i la de Basilea, va comptar amb l'entusiasme d'Adrián Piera, primer president d'Ifema, i amb el suport de l'alcalde de Madrid, Enrique Tierno Galván. "Amb un entusiasme increïble vènciem totes les dificultats. Ens sacrificàvem moltíssim. Madrid va ser una eclosió cultural en tots els aspectes", explica a la seva galeria del carrer Barquillo. Aquesta dona és una institució. Va obrir la seva primera galeria sevillana amb un préstec de mig milió de pessetes per no haver de dependre ni del seu pare ni del seu marit. "En l'art contemporani hi ha més dones perquè, com que ens hem emancipat fa poc, som més llançades que els homes, que són més pragmàtics i s'arrisquen menys", assegura.

Si Juana de Aizpuru va fundar Arco, Rosina Gómez-Baeza va dirigir aquesta fira entre el juny del 1986 i el febrer d'aquest any. Bes-

PARA TOBY:

Porque cuando llego a casa no me dejas ni entrar. Siempre estás esperándome en la puerta, ladrando y saltando, como si no nos hubiésemos visto en años.

Porque todas las mañanas estás esperando a que abra los ojos para darme tus lametazos de buenos días.

Porque siempre te duermes encima de mis piernas con las posturas más raras, y pobre de mí, si me muevo y te despierto.

Porque si no te doy tu Pedigree me pones esa cara de víctima.

Porque eres así... ¡para mí eres genial!

Es cosa de perros

www.pedigree.es

La Fira d'Art Contemporani Arco va néixer per la decisió d'un grup de persones capitanejades per la galerista Juana de Aizpuru

néta del pintor tenerifenc Marcos Baeza i reneboda de l'escultor asturià Sebastián Miranda, a Rosina Gómez-Baeza se li deu el prestigi internacional d'Arco i el seu èxit popular. Elegant i conciliadora, recorda "la movida madrilenya com a moviment cultural d'avantguarda", que va coincidir amb les primeres edicions d'Arco. I dibuixa un panorama marcat pel cine d'Almodóvar, i galeries com la de Juana Mordó, Buades, Juana de Aizpuru, Fernando Vijande i Montenegro a Madrid; Joan Prats i Eude a Barcelona, i Punt a València. "L'efervescència intel·lectual era extraordinària", diu.

Dels seus 20 anys a Arco, Rosina Gómez-Baeza recorda amb gust col·leccionistes com Patricia Phelps de Cisneros i els galeristes Leo Castelli, Ruth Benzacar o Konrad Fischer. Retirada ja de l'activitat febril de la fira, ocupa la presidència de l'Institut d'Art Contemporani (ICO), es dedica a la docència, viatja per tot Espanya donant conferències i dirigeix la Biennal d'Arquitectura, Art i Paisatge de les Canàries. "No conec el desànim quan considero que el projecte ho mereix", diu.

Helga de Alvear és col·leccionista de vocació. Alemanya de naixement, va arribar a Espanya el 1957, als 21 anys, per aprendre la llengua, però va acabar casant-se amb un cordovès i aficionant-se a l'art a través del grup El Paso i els artistes establerts a Conca. "Els dissabtes ens en anàvem a veure galeries, però on m'hi vaig enganxar va ser amb Juana Mordó, que al final va ser molt amiga meua". Avui posseeix la seva pròpia galeria, situada a l'ombra del Reina Sofia. "Treballo només amb artistes que m'agraden i des que ho faig les coses em van millor. M'he clavat moltes patacades. He tingut artistes que s'han fet homes de negocis i m'han deixat penjada. Però és que la meua passió és l'art, i no puc fer res més en la vida".

Alvear posseeix una excel·lent col·lecció d'art contemporani que comprèn unes 2.000 peces. Després d'alguns temptejos infructuosos, es va interessar pel llegat el president d'Extremadura, Rodríguez Ibarra. Així que està previst que la seva col·lecció s'instal·li a Càceres, en un nou centre d'arts visuals que dissenya l'equip d'arquitectes Tuñón i Mansilla, els mateixos autors de l'esplèndid Musac de Lleó, l'exemple de museu favorit d'Helga de Alvear. "La meua col·lecció és

Galerista des del cor

Juana de Aizpuru

A la seva galeria del carrer Barquillo de Madrid es convida els visitants a anar-hi amb el gos. I és que l'exposició en curs, una col·lectiva en què participen 29 artistes, està dedicada íntegrament a Machín, el gos teckel de

Juana de Aizpuru, que ha mort als 12 anys. Fundadora de la fira d'art Arco, aquesta galerista combina la serietat i el rigor amb un punt aventurer que fa que descobreixi constantment nous noms.

Creixent amb els museus

Maria Teresa Ocaña

Petita i enèrgica, ha dirigit durant 23 anys el Museu Picasso de Barcelona, que ha vist créixer en espai, ja que ha incorporat una filera d'antics palaus, i en audiència, amb més d'un milió de visitants a l'any. Ara està al capdavant de

l'enciclopèdic Museu Nacional d'Art de Catalunya (MNAC), que reuneix una seqüència de mil anys d'art català, des del romànic fins a Tàpies. A la fotografia, apareix davant la pintura modernista 'El tàndem', de Ramon Casas.

important, i vull que amb ella es parli d'Extremadura i d'Espanya.

Si les dones han estat vitals en la creació de noves galeries, també han acompanyat amb la seva feina l'arrencada dels museus. Maria Teresa Ocaña dirigeix des de fa poques setmanes el principal museu català, el Museu Nacional d'Art de Catalunya (MNAC), després d'haver portat el timó del Museu Picasso durant 23 anys. Pertanyent a una família de professionals del dret, es va decantar per les lletres i, el 1972, va trobar una plaça com a interina al Museu Picasso, on ha embastat tota la seva carrera fins a la direcció, que li van encomanar estant embassada de sis mesos. Al costat de Rosa Maria Malet, directora de la Fundació Miró, i Cristina Mendoza, conservadora al MNAC, Maite Ocaña pertany a una generació de dones formada per Joan Ainaud de Lasarte, "un savi i un erudit que estimava els museus profundament. Erem totes dones perquè, ¿com haurien pogut viure els homes amb sous que eren una porqueria?", explica.

Segons ella, la transició va marcar el gran desplegament cultural a Barcelona, amb Narcís Serra com a alcalde i Pasqual Maragall com a tinent d'alcalde. "Al Saló de Cent se'ns va convidar a trencar amb els antics esquemes funcionaris i ens hi vam sumar. I va coincidir que la cultura va començar a prendre un auge enorme". Maite Ocaña situa l'any 1981, el centenari de Picasso, com la plataforma de l'arrencada cultural de Barcelona. Una expedició del MOMA amb William Rubin al capdavant va visitar la ciutat per organitzar una gran exposició de Picasso amb obres del fons que havia donat l'artista el 1970. I com a contrapartida es va aconseguir que el quadre mític que inicia el cubisme, *Les senyoretes del carrer Avinyó*, vingués a Barcelona el 1987.

Ocaña, que es considera "expeditiva i molt tossuda", ha organitzat al Museu Picasso una vintena d'exposicions sempre des de l'àmbit públic. "L'Administració és dura de rosegar, però la conec molt bé i l'experiència et dona un cert escepticisme i seguretat", opina. Ara dirigeix el MNAC, amb unes impressionants col·leccions d'art medieval, i prepara el desembarcament al Museu de Cleveland i al Metropoliten de Nova York de la principal exposició d'art creat a Barcelona fins a la data. ♦